

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАУКОВИЙ
ВІСНИК**

**ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ КІЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТОРГОВЕЛЬНО - ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Рік заснування 2001

Випуск IV

Економічні науки

Чернівці
2008

Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: Книги-ХХІ, 2008. – Вип. IV. Економічні науки. – 456 с.

У науковому віснику розглядаються актуальні питання активізації економічних реформ у національній економіці та її складових в економічній теорії, регіональній та міжнародній економіці, економіці підприємства, менеджменті, маркетингу, фінансах, обліку, туризму тощо.

Буде корисним для науковців, фахівців, викладачів навчальних закладів, аспірантів, студентів.

Редакційна колегія:

Е.І.Бойко – д.е.н., професор, **Е.О.Грицюк** – к.е.н., доцент, **Д.Г.Лук'яненко** – д.е.н., професор, **А.А.Мазаракі** – д.е.н., професор, **В.В.Мова** – д.е.н., професор, **Т.М.Ореховська** – к.е.н., професор, **А.М.Поручник** – д.е.н., професор, **І.М.Школа** – д.е.н., професор, **М.Ф.Юрій** – д.і.н., професор.

Рецензенти: доктор економічних наук, професор **М.А.Козоріз**
доктор економічних наук, професор **В.І.Пила**

Редакція вісника:

Головний редактор – **І.М.Школа**

Відповідальний секретар – **Е.О.Грицюк**

Редактор – **Р.В.Кравчук**

Коректор – **А.М.Біла**

Комп’ютерний дизайн і макетування – **С.О.Галамашевич**

Друкується за ухвалою Вченої Ради Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Свідоцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 4317 серія KB від 20.06.2000 р.

Загальнодержавне видання
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України

© ЧТЕІ КНТЕУ, 2008

Підписано до друку 15.12.2008 р.

За умови застосування специфічних форм розрахунку (залік взаємних зобов'язань, бартер) відбувається різке скорочення руху грошових коштів у процесі обміну. Цим обумовлюється авторський підхід щодо визначення понять "розрахунок" та "платіж" шляхом їх співвідношення як загального та часткового.

Розрахунок у підприємницькій діяльності – це погашення зобов'язань одного підприємства перед іншим. Платіж – спосіб погашення зобов'язань, що передбачає використання грошових коштів при здійсненні розрахунку [4].

Потребують також розв'язання проблеми класифікації розрахунків з метою побудови раціональної системи їх обліку та контролю як інструменту управління обміном у підприємницькій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Деборторська заборгованість», затв. Міністерством фінансів України від 08.10.99 р. №237.
2. Фінанси підприємства: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Подцерськін. З-те вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 460 с.
3. Маглаперідзе А.С., Коровіна З.П., Храпкіна В.В. Удосконалення методів прискорення розрахунків з інвесторами продукції підприємства // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. - Кривий Ріг: КНЕУ, 2006. - №8. - С.47-50.
4. Канцедал Н.А. Облік розрахунків з підприємницької діяльності сільсько-господарських формувань: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. - Київ, 2006.

А.А.Вдовічен, к.е.н., О.В.Боголюбова,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті розглядаються причини, що зумовили ріст іноземного інвестування в український страховий ринок та висвітлено сучасний стан даного процесу.

Reasons which stipulated growth of the foreign investing in the Ukrainian insurance market and the modern state of this process are covered in the article.

У сучасній економіці страхування виступає в ролі найважливішого стабілізатора процесу суспільного відтворення. Постійне збільшення техногенних, економічних і соціальних ризиків загрожує збереженню й подальшому зростанню суспільного багатства, що вимагає від держави та суб'єктів господарювання дбати про формування ефективної системи страхових резервів, призначених для своєчасної компенсації збитків [1].

Високий потенціал росту страхового ринку України викликає інтерес у іноземних страховиків – потенційних покупців, число яких постійно зростає. Прихід іноземних компаній здійснюється шляхом створення нових страховиків або придбання значної частки вже існуючих, очікуючи прибутки від компанії [3].

Питання, пов'язані з іноземним інвестуванням у страховий ринок

України, досліджували О.Павленко, К.Леонова, Н.Недашковська, Т.Павлюченко, В.Симанчук та ін. Наприклад, шляхи заохочення іноземного капіталу вітчизняними страховиками досліджував О.Павленко. Метою цього дослідження є виявлення причин, що зумовили ріст іноземного інвестування в український страховий ринок, висвітлення сучасного стану даного процесу.

Страховий ринок України сьогодні демонструє одну з найбільших динамік росту серед секторів економіки країни. Згідно з офіційними даними, середньорічні темпи зростання класичного ринку страхування у період з 2003 по 2007 роки становили 24% (рис. 1).

Динаміка росту страхового ринку України в 2003 - 2007 роках

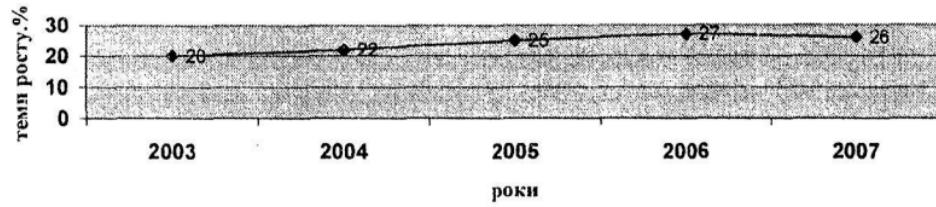

Рис. 1. Динаміка росту страхового ринку України в 2003-2007 роках

Про значний потенціал росту українського ринку страхування свідчать факти, що рівень проникнення страхових продуктів порівняно з країнами Центральної та Східної Європи є одним з найнижчих на сьогодні, а поступовий ріст ВВП (6,7% у 2007 році) позитивно впливатиме на розвиток самої страхової галузі [2].

Згідно з доповіддю «TOP-Insurer. Insurance Markets and Insurance Groups in CEE and Former USSR», за підсумками 2007 року висока концентрація була не лише на слаборозвинених ринках ризикового страхування, але й на відносно розвинених – таких, як Польща, Хорватія, Чехія та країни Балтії. Порівняно з країнами, де спостерігалася висока концентрація ринку, вигідно вирізняються Україна, Росія, Туреччина, Болгарія і Греція [6].

Вкладання коштів у страхову справу України здійснилося завдяки укладанню Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і країнами Європейського Союзу, підписане ще в 1994 році. Згідно з угодою, з 1999 року мали бути зняті всі обмеження для страховиків країн-членів Європейського Союзу. Для європейського страховика встановлювався або режим найбільшого сприяння, або національний режим [3].

Прихід стратегічних інвесторів до України зумовлений достатньо ліберальними умовами щодо входження іноземного капіталу, який створила наша держава, на противагу російському чи білоруському законодавству. Так, Закон України „Про страхування” значно лібералізував законодавство

в частині, що стосується регулювання відносин зі злиття і поглинання українських компаній, стимулюючи активний прихід на наш страховий ринок міжнародних страхових компаній та портфельних інвесторів.

Чинне законодавство дозволяє іноземним страховикам створювати в Україні дочірні компанії. Для придбання корпоративних прав страхової компанії закордонними інвесторами, вимогами українського законодавства не передбачено жодних спеціальних дозволів, як це, наприклад, відбувається у банківському секторі (обов'язкове одержання спецдозволів від НБУ) [2].

Щодо іноземного інвестування, то за 2006 рік загальна сума іноземних інвестицій у статутні капітали українських СК склала 1,7 млрд грн, а за 2008 рік статутний капітал компаній з іноземними інвестиціями склав вже 4,5 млрд грн, тобто з різ за 2 роки на 2,8 млрд грн, або на 264,7%. Станом на початок 2007 року частка іноземного капіталу в статутних фондах страховиків становила 13% (у Польщі та Угорщині цей показник сягає 90-95%). За результатами І півріччя 2007 року близько 80-ти українських страховиків уже мали у статутному фонді частку іноземного капіталу, у 25 з них питома вага іноземного капіталу в структурі акціонерного перевищувала 51% [2].

Станом на 01.01.2007 в Україні зареєстровано 411 страхових компаній, з них 356 компаній ризикового страхування та 55 компаній зі страхування життя. За рік кількість страхових компаній зросла до 496 [5].

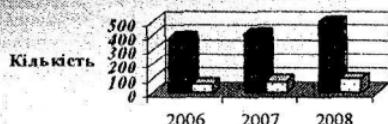
Законодавче забезпечення страховикам, утвореним за участю іноземних інвесторів, однакові умови діяльності з вітчизняними страховиками сприяло відкритості українського страхового ринку, зростанню іноземних інвестицій у цей ринок та створенню конкурентного середовища. Нині сучасні процеси в Україні не обходяться без участі міжнародних партнерів як в організаційному, так і в фінансовому аспектах. Наразі український страховий ринок поступово стає арендою конкурентної боротьби між великими західними і російськими фінансовими групами [4].

Серед міжнародних гравців, що вийшли на український ринок ризикового та лайфового страхування у минулому році, зокрема, були UNIQA, Axa, Generali, Fortis, Winer Insurance Group, PPF, Cardiff, Group Reso, Pocho, SEB та інші. Також очікується прихід на український ринок таких компаній, як BNP Paribas Group, ERGO, ZFS [2].

Якщо на 1 січня 2006 року в Україні було зареєстровано 66 страхових компаній (СК) з іноземним капіталом, то на 1 січня 2008 року – вже 97 компаній, що склало відповідно 17,14% та 19,56% від загальної кількості СК (рис. 2). Тобто за 2 роки кількість СК з іноземним капіталом зросла на 21 СК, або на 47%. Варто зазначити, що з 97 компаній 14 СК є компаніями

з 100% іноземним капіталом, тобто 14,4% від кількості усіх компаній [6].

Кількість страхових компаній з 01.01.2006 по 01.01.2008

	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2008
■ Загальна кількість страхових компаній	385	411	496
□ Кількість страхових компаній з іноземним капіталом	66	83	97

Рис. 2. Кількість страхових компаній з 01.01.2006 по 01.01.2008

На 1 січня 2008 року іноземний капітал на вітчизняному страховому ринку був представлений понад 30 країнами. Найбільша частка в загальному обсязі інвестицій у місцевий страховий ринок належать інвесторам з Великої Британії, Росії та США. Також досить вагомою є участь Польщі, Данії, Канади, Австрії та Ізраїлю.

До очікувань іноземних інвесторів варто віднести такі: набуття компанією статусу публічної, розширення існуючої мережі філій та підвищення ефективності структури продажу страхових продуктів, підбір досвідченої та високомотивованої команди менеджерів, внесення поправок до стратегічних планів компанії та зменшення її прямих витрат, ріст, що перевищує середній показник по ринку [2].

Вагомою причиною недовіри до вітчизняного страховика є процвітання тіньових схем. Одна з таких схем виглядає таким чином: акціонери СК „зводять” „живі” гроші у статутні капітали фірм, після чого відразу „виводять” їх шляхом покупки в самих себе неліквідних цінних паперів. Нині у більшості українських страховиків статутні капітали формуються цінними паперами, найчастіше неліквідними. Головна проблема полягає в тому, що сьогодні ніхто не знає, скільки „живих” грошей, із заявлених на паперах, є в статутних фондах українських компаній [6].

Звичайно, експансія іноземного капіталу не є безпідставною, вона має під собою певне підґрунтя. Визначальний фактор іноземного інвестування – український страховий ринок є зростаючим, тобто таким, який може забезпечити широкий приріст на десятки відсотків, тоді як європейський страховий ринок демонструє ріст лише на 1-2% в рік. Для інвестора прихід в Україну – можливість згодом добре заробити, зайнявши певну частку ринку. Також прихід стратегічних інвесторів в Україну обумовлений досить ліберальними умовами щодо входження іноземного капіталу, завдяки сприятливому сучасному галузевому законодавству країни, чого не можна

сказати про Росію чи Білорусію [3].

Способи фінансування росту компанії залежать від стадії її розвитку. Під час вибору стратегії та інструментів фінансування української компанії необхідно врахувати кілька основних фактів, а саме: існуючу юридичну і фінансову бізнес-модель (прозорість структури власників, стандарти корпоративного управління, наявність аудиту згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності), розмір необхідних коштів, строки застосування, короткострокові та довгострокові стратегічні плани і пріоритети розвитку компанії.

На початковій стадії становлення бізнесу, що супроводжується високими ризиками, джерелами фінансування росту компанії часто виступають власні кошти, банківські кредити, або фонди прямих інвестицій.

На наступних стадіях розвитку та залежно від мети, яку ставить перед собою страхова компанія, керівництво може розглядати два шляхи фінансування росту: продаж стратегічному інвестору або публічне розміщення.

З огляду на підвищенню зацікавленості українським страховим ринком світовою фінансовою спільнотою, стратегічний продаж компанії останнім часом набув статусу одного з найбільш поширеніх способів застосування інвестицій. Це дозволяє використати репутацію та досвід компанії-покупця, швидко та дешево запровадити нові технології, ноу-хау та значно розширити клієнтську базу [2].

За словами Президента Ліги страхових організацій України Олександра Філонюка, за останніми дослідженнями нині не більше ніж 12% українців користуються страховими послугами (за кордоном цей показник досягає 80-90%). Причина полягає в тому, що в Україні низький рівень довіри до страхового сектора, а довіра може формуватися тільки на умовах відкритості та прозорості. Аналітики вважають, що український страховий ринок сьогодні відкритий не більше ніж на 25% (у Росії цей показник становить 54,6%), а за даними Ліги страхових організацій України він відкритий ще менше. Водночас інформаційна відкритість і прозорість страхових організацій є необхідною умовою розвитку класичного страхового ринку, яка сприятиме підвищенню довіри споживачів страхових послуг і відповідно – зростанню культури страхування в країні.

Щодо ризиків, які приготовані страховим компаніям, то лайфові компанії переважно переносять ризики недобросовісної конкуренції (33,3%), знецінення вартості активів (33,3%) та відсутності чіткої законодавчої бази зі страхування життя (33,3%), у той час як ризикові компанії стурбовані ризиками недостатності капіталу (35,7%), недобросовісної конкуренції (35,7%), неформалізованості бізнес-процесів

(28,6%), втрати частки ринку (21,4%), плинності кадрів та корпоративного управлінням (до 14,3%). Страхові компанії з іноземним капіталом насамперед переймаються мінімізацією ризиків пов'язаних з недобросовісною конкуренцією, з вітчизняним капіталом – неформалізованими бізнес-процесами, недостатністю капіталу та недобросовісною конкуренцією, втратою частки ринку, плинностю кадрів та корпоративним управлінням (зазначено у порядку пріоритетності). Страховиків, статутні фонди яких мають змішаний капітал, хвилюють однаковою мірою важливості питання недостатності капіталу, знецінення вартості активів та недобросовісної конкуренції.

Більше 70% експертів переконані, що політична та економічна нестабільність негативно впливає на інвестиційну діяльність. Підтвердженням цьому є загальна невизначеність місця та ролі страхування в українському суспільстві та неузгодженість регуляторної політики у сфері страхування, корупція у державних органах влади. Відсутнє чітке усвідомлення того, що розвинений страховий ринок не існує за умов фінансово та соціально-економічної нестабільності.

Недостатній рівень капіталізації ринку, несприятливі умови для інвестування, відсутність надійних інвестиційних інструментів і державних гарантій під інвестиційні проекти, недосконалість податкового законодавства негативно впливають на інвестиційну привабливість страхового ринку України, а відтак уповільнюють його розвиток. Загальний рівень інвестиційної привабливості вітчизняного страхового ринку 52% експертів визначили як середній [6].

Особливість успішності іноземних інвесторів полягає в недовірі населення до вітчизняних підприємців, неспроможності вітчизняних фірм конкурувати з іноземцями, прийнятті стимулюючих нормативних актів, нерозвиненості ринку страхування життя та зростання обсягів банківських послуг, особливо кредитування. Населення не в повному обсязі довіряє українським як державним, так і приватним вітчизняним підприємствам через велику частку тіньової діяльності, корупцію та бюрократію [4].

Отже, на основі вищесказаного можна зробити висновки, що українські страховики поки не готові до вільної конкуренції зі своїми іноземними колегами, а це означає, що держава повинна забезпечити їм певну підтримку. Такий рівень державної допомоги має складатись із інформаційної підтримки діяльності нових та вже існуючих установ страхового сектора, спрощення процедури ліцензування страхових компаній, залучення страховиків та страхувальників до розробки програм регионального розвитку, а також державних програм національного значення тощо.

Список використаних джерел:

1. Василенко А. Інвестиційна діяльність страхових компаній: стратегія та пріоритети // Страхова справа. – 2006. – №3. – С.34-35.
2. Павленко О. Український страховий ринок :можливості фінансування росту // Фінансовий ринок України. – 2007. – №10. – С.11-12.
3. Яковенко Р.В. Страхування як важливий вплив на демографічні процеси // Фінанси України. – 2007. – №5. – С.134-135.
4. Гуто А.М. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи їх вирішення // Економіка, фінанси, право. – 2006. – №7. – С.19-24.
5. www.uainsur.com.
6. www.forinsurer.com.

Т.М.Гордіца, к.е.н.,

Буковинський університет,

м. Чернівці

ПРОБЛЕМИ ДЮЧОГО МЕХАНІЗМУ**ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВПЛИВУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ**

У статті розглянуто основні елементи існуючого механізму прийняття рішення щодо іпотечного кредитування фізичних осіб. Визначено як сильні, так і слабкі сторони національного банківського ринку через вплив ситуації, що склалася в США. Запропоновані можливі шляхи усунення.

In the articles the basic elements of existent mechanism of decision-making are considered in relation to the mortgage crediting physical persons. Both strong and weak sides of national bank market are certain through influence of situation which was folded in the USA. Offered possible ways of removal.

В Україні при переході на ринкові відносини відбулося різке розшарування населення за рівнями прибутків, що стало результатом зниження добробуту більшості верств. За даними експертів, на сьогодні на квартирному обліку перебувають понад 1 млн 700 тис. сімей. Середня забезпеченість громадян України житлом сьогодні у 2-3 рази менша, ніж у розвинутих країнах світу [1]. На сьогодні кредитування стало тією послугою, якою користується більшість людей. Так, у розвинених країнах частка житлових кредитів у загальному обсязі банківських кредитів складає 30-45% [2]. Існує дві основні форми взаємовідносин банків із громадянами, які хочуть придбати квартиру: кредитування клієнтів, що беруть участь у пайовому будівництві житла (під заставу цінних паперів), та купівля житла на вторинному ринку (під заставу іншої нерухомості тощо). Однак у сучасному світі є певні проблеми іпотечного кредитування завдяки механізмам, що вже проявили свою недосконалість і неспроможність захистити американську банківську систему, що в кінцевому випадку призвело до виникнення світової фінансової кризи. Будучи складною та багатогранною проблемою, яка охоплює майже всі загальносвітові економічні показники, суттєвих втрат набула саме грошово-фінансова система. Як результат, наприкінці вересня цього року Нацбанк України для підтримки ліквідності «Промінвестбанку» відкрив кредитну лінію на